

Հակոբ Պարոնյան

Մեծապատիվ մուրացկանները

Գ

Բավական երկար տարիներն ի վեր սովորություն եղած է, որ շատերը ուսում առնելու համար Ֆրանսա կամ Գերմանիա երթալեն ետքը մայրաքաղաքս կուզան կին առնելու համար, և ընթերցողն ալ գիտե արդեն, որ Աբիստղոմ աղան ալ ուրիշ նպատակով եկած չէր Կ. Պոլիս: Ընթերցողս չմոռցավ նաև, թե այս ամուսնության խնդիրն ո՛րչափ միտքը գրաված էր Աբիստղոմ աղային, որ առջևն եկող էջերը չտեսնելով՝ անոնց միայն դեմ բախեցավ: Թերևս հարցվի, թե Աբիստղոմ աղային դեմ բախվող ավանա՞կն ալ ամուսնության վերաբերյալ գործ մ՛ուներ, որ յուր առջև չտեսավ Աբիստղոմ աղային պես խոշոր մարդ մը: Անոնք, որ պատմության քիչ կամ շատ ծանոթություն ունին, գիտեն, որ էջերը, որոնց նախահայրերեն մին ժամանակավ հրեշտակ տեսած է, բնավ կարևորություն չեն տար մահկանացուներուս և կուզեն, որ միշտ մենք ճամփա բանանք իրենց: Աբիստղոմ աղան եթե պատմության տեղյակ ըլլար, կամ կին առնելու խնդիրով միտքն չզբաղեցուներ, անշուշտ ճամփա պիտի բանար այդ արարածներուն, որք իրենց ականջներով Միդաս թագավորին ներկայացուցիչներն ըլլալու պատիվն ալ կը վայելեն:

Արդ, Աբիստղոմ աղան էջերեն բաժնվելեն ետքը Ծաղկի փողոցը գտնելու համար անոր ասոր հարցումներ կուղղեր . վասնզի ինքն առաջին անգամ էր, որ Պոլիս կուզար, և Տրապիզոն բնակվող բարեկամներեն մին խորհուրդ տված էր իրեն, թե հանգիստ ուտելու և պատկելու համար հիշյալ փողոցը, հիշյալ թիվը կրող տունն իջնելու էր: Այդ բարեկամն շաբաթ մը առաջ Մանուկ աղային ալ նամակով

ինացուցած էր, որ Աբիստղոն աղան իրեն տունը պիտի բնակեր: Աբիստղոն իրեն տրված տեղեկություններուն համեմատ մեկ փողոցն էր մտներ, մյուսն էլ կելլեր, երբեմն ալ սխալմամբ անել փողոցներու մեջ կը մտներ, կը բարկանար, ետ կը դառնար և մեկ կողմն ալ կը կասկածեր, որ բեռնակիրներն իրեն անկողինն և սնդուկներն առնելով չփախչեին, թեպետ և անոնց հավատարմությունն շատերն լսած էր:

Ժամու մը չափ Բերայի փողոցները չափելն ետքը՝ Աբիստղոն աղան հաշողեցավ վերջապես գտնել Ծաղկի փողոցն, զոր շփոթելու չէ նույն անունը կրող փողոցին հետ, որ Բերայի հրդեհեն մոխիր դարձած էր հագար ութը հարյուր յոթանասունը չեն հիշեր քանիին: Այս փողոցն Ծաղկի փողոց կանվանվեր սա պատճառով, որ հոն բոլոր տուններուն պատուհաններուն առջև միշտ ծաղիկներ կը գտնվեին:

Երկու թիվն ո՞րն է, հարցուց, առանց գիտնալու, Մանուկ աղային կնոջը, որ դռան առջև յուր էրկանը գալստյան կսպասեր:

Աս է հրաման՝ցեք, Աբիստղոն աղա, պատասխանեց տիկինը:

Անկողինս և սնդուկներս բերի՞ն:

Բերին, Աբիստղոն աղա . վեր հրամանեց՛ք, Աբիստղոն աղա, եթե կուզեք, քիչ մը հոգնություն առնելու համար սա պզտիկ սենյակը նստեցեք, ըսավ կինը գետնահարկի վրա պզտիկ խուց մը ցույց տալով:

Շատ հոգնած եմ, քիչ մը հոս կը նստիմ:

Ձեր կամքն ինչպես որ կուզե, այնպես ըրե՛ք, Աբիստղոն աղա . տունը ձերն է Աբիստղոն աղա . ձեր տունին պես հանգիստ ըրե՛ք:

Շնորհակալ եմ:

Աբիստղոն աղան պզտիկ սենյակը մտավ առաջնորդությամբ տիկնոջ, որ դամբար մը բռնած էր, որուն կազը հատնելու վրա էր:

Ի՞նչպես եք, Աբիսողոմ աղա, տունեն ի՞նչպես են, աղե՞կ են:

Աղեկ են:

Թող աղեկ ըլլան, ձեր գավակներն ի՞նչպես են, Աբիսողոմ աղա, դպրոց կերթա՞ն:

Չավակ չունիմ:

Ձեր տիկինն ի՞նչ կընեն, աղե՞կ է, Աբիսողոմ աղա:

Տիկին չունիմ դեռ:

Կարգված չե՞ք, Աբիսողոմ աղա:

Չէ:

Շատ լավ, հոս աղվորիկ աղջիկ մը գտնենք ու պոլսեցի ընենք քեզի, Աբիսողոմ աղա:

Անանկ միտք մը ունինք, պատասխանեց Աբիսողոմ աղան . բայց աղջիկեն առաջ ես կերակուր կուզեմ, վասնզի առտվնե ի վեր բերանս քան դրած չեմ:

Շատ աղեկ, Աբիսողոմ աղա, շատ աղեկ . հիմա կը բերեմ ձեր կերակուրն:

Տիկինը դուրս ելավ և դուռը բանալով սեմին վրա կայնեցավ՝ սպասելու համար Մանուկ աղային, որ, ինչպես կը հիշեն ընթերցողները, դայակ փնտրելու գացած էր:

Աբիսողոմ աղան սենյակին մեջ միակ մնալով՝ բարձի վրա դրված Ջեն Հոգևորն առավ և թղթատել սկսավ գայն . բայց որովհետև մարդս անոթի եղած ժամանակ գիրք չկրնար կարդալ, ինչպես նաև չկրնար գիրք գրել, նորեն բարձին վրա դրավ Ջեն Հոգևորն, վասնզի փորն կիմացուներ իրեն, թե Ջեն մարմնավորին պետք ուներ, և սկսավ սենյակին մեջ պտտելու:

Կաղաչեմ, Աբիսողոմ աղա, որ ձեր տունին պես հանգիստ ընեք, ըսավ տիկինը սենյակը մտնելով:

Անհանգստության պատճառ մը չունիմ, միայն թե անոթի եմ և կերակուր ուտել կուզեմ: Կերակուրդ պատրաստվելու վրա է, հիմա պիտի բերեմ, ըսավ տիկինը և դուրս ելավ նորեն դռան առջև Էրկանը սպասելու համար:

Ի՞նչ տեսակ կնիկ է այս, ըսավ Աբիսողոմ աղան, երբ առանձին մնաց, գիս անոթի կը պահե և կը պատվիրե, որ հանգիստ ըլլամ . անոթի մարդը հանգիստ կրնա՞ ըլլալ . . .

Մեպե՛ թե ես ալ քու քույրդ եմ կամ աղջիկդ եմ, ըսավ վաթսունամյա տիկինը դարձյալ ներս մտնելով, եթե բան մը կուզես, մի՛ քաշվիր, ըսե ինձի, որ բերեմ:

Շնորհակալ եմ:

Ես կուզեմ, որ իմ տունս եկող հյուրերը չնեղվին:

Կը հասկնամ . հիմակուհիմա կերակուրեն ուրիշ բան չեմ ուզեր:

Կերակուրը պատրաստվելու վրա է, հոգ մի՛ ընեք . . .

Տիկինը դեռ պիտի շարունակեր յուր բանակցությունն, բայց դուռը զարնվելով՝ դուրս վազեց շուտով, որպեսզի դուռը բանա, Էրիկը դիմավորե և բերած պաշարներն առնե ու կերակուր եփե:

Ողջույն, տիկին, ըսավ մեկը դուռը բացվելուն պես:

Հարկ չկա ըսելու, թե եկողը կրոնավոր մ'էր, ինչու որ անոնք միայն կը գործածեն ողջույնը:

Օրհնյա՛ տեր, պատասխանեց տիկինը:

Ի՞նչպես եք, աղե՞կ եք, տիկին:

Փառք աստծո, տեր հայր:

Մանուկ աղան հիմա դեմս ելնելով իմացուց, որ հյուր մը եկած է ձեզի այսօր, ես ալ եկա, որ հետը տեսնվիմ:

Շատ աղեկ ըրեր եք, ներս հրամանեցեք, տեր հայր, ըսավ տիկինն՝ ցույց տալով խուցն, որուն մեջ Աբիսողոմ աղան յուր անոթությամբը կգբաղեր:

Քահանան ներս մտավ:

Աբիսողոմ աղան ոտքի ելավ:

Ողջո՛ւյն, Աբիսողոմ աղա:

Օրհնյա՛, տեր հայր:

Մեղավորս ձեր բարեպաշտության գալն իմանալով՝ աճապարանք եկա ձեր ջերմեռանդության պատվական որպիսությունը հարցնելու, ի՞նչպես եք, Աբիսողոմ աղա:

Աղեկ ենք:

Միշտ աղեկ ըլլա՛ք, տեր աստված ձեր մեռելոց արքայություն և կենդանյաց ավուրս երկարս պարգևեցե:

Շնորհակալ եմ . դուք ի՞նչպես եք, տեր հայր:

Մեր աղեկությունը մի հարցունք . . . ժամանակիս աղեկությունը . . . Տեր աստված զձեզ համենայն փորձանաց և ի չարե ազատ պահեցե . ժողովուրդն երբ աղեկ ըլլա, քահանաներուն ալ երեսը կը խնդա:

Այնպես է, տեր հայր,– պատասխանեց Աբիսողոմ աղան՝ յուր աչերն չգատելով բնավ խուցին դռնն, ուսկից կերակուր կը հուսար:

Օրհնա՛ծ, ժամանակը շատ գեշ է . ժողովուրդը շատ նեղություն կը քաշե, այս պատճառով ջերմեռանդությունն ալ օր ըստ օրն պակսելու վրա է:

Իրավ է:

Բայց ի՞նչ պիտի ընենք, ի՞նչ կուգա մեր ձեռքեն՝ համբերելն գատ . . . Սուրբ գիրքը կըսե . որ համբերեցե իսպառ, նա կեցցե:

Այնպես է:

Եթե չհամբերենք, բարկանալ պետք է, և մարգարեն կըսեն . բարկանա՛յք և մի՛ մեղանշեք:

Ճիշտ է, պատասխանեց Աբիստղոն աղան, որուն ականջը բնավ չէր մտներ քահանային խոսքերը և որ քահանային ներկայութենեն նեղություն կիմանար . վասնզի, ինչպես գիտեն ընթերցողները, կերակուրեն ուրիշ բանի պետք չուներ:

Չի ո՛չ հացիվ միայն կեցցե մարդ, այլ բանիվ տյառն:

Քահանան քթախոտի տուփը ծոցեն հանեց և երկու մատներովը քթախոտ լեցուց քթին ծակերուն մեջ և հետո, տուփը Աբիստղոն աղային երկնցնելով՝

չրամմեցե՛ք, օրհնա՛ծ, ըսավ:

Աբիստղոն աղան շնորհակալությամբ առավ տուփն և քիչ մը քթախոտ քաշեց:

Քիչ քաշեցիք, Աբիստղոն աղա, կաղաչեմ, անգամ մ՛ ալ քաշեցեք, քթախոտը վնասակար բան մը չէ:

Աբիստղոն աղան անգամ մ՛ ալ քաշեց, որպեսզի խոսքը չ՛երկարի և հյուրը մեկնի:

Ինչո՞ւ աղեկ մը չեք քաշեր, Աբիստղոն աղա, կրկնեց քահանան, շատկեկ քաշեցե՛ք:

Շնորհակալ եմ, տեր հայր, սովորություն չունիմ:

Կը խնդրեմ, մեղավորիս խոսքը մի՛ կոտրեք, քիչ մ՛ ալ քաշեցե՛ք:

Ա՛լ չի քաշվիր, ըսավ Աբիստղոն աղան մեկուսի և քիչ մ՛ալ քաշեց:

Դավիթ մարգարեն կըսե, որ՝ մարդո՞ր պես խոտո՞ են ավուրք յուր . . .

Քթախոտին համա՞ր կըսեն: Չէ, մեզի համար կըսեն . . . և մենք ալ աշխատելու ենք, որ այս վաղանցուկ կյանքի մեջ ուրիշներուն բարիք ընենք, աղքատ

տնանկները խնամենք և երբեմն ալ մեր ննջեցելոց հոգվոյն համար աղոթենք:

Այնպէս է:

Պատրաստ գտնվելու ենք, որ կանչվելնուս պէս երթանք:

Իրավ է:

Մեղավորս պիտի համարձակիմ խնդիրք մը ընել ձեր բարեպաշտոյանը և կը հուսամ, որ չեք մերժեր, վասնզի ձեր բարեպաշտոյունը և ջերմեռանդոյունը շատ աղեկ կը ճանչնամ մեղավորս:

Հրամանեցե՛ք:

— Տեր աստված յոր անսպառ գանձը միշտ բաց պահե հրամանոցդ պէս ջերմեռանդներուն:

Շնորհակալ եմ:

Մեկուն տեղ հազար տա, հազարին տեղ միլիոն տա ի շինոյթուն սբ . եկեղեցվո և ի փառս ազգին: Խնդիրքս սա է, որ առաջիկա կիրակի կուգեմ ձեր ննջեցելոց հոգուն համար պատարագ մատուցանել: Ներեցե՛ք համարձակոյթանս, բայց իմ պարտքս է միշտ իմացունել, որ ննջեցյալները մոռնալու չէ:

Իրավունք ունիս, տեր հայր:

Արդ, եթե կուգեք, ըսեք, որ ես ալ անոր համեմատ կարգադրոյթուն մը ընեմ: Չկարծեք, թե ծախքը մեկ մեծ բան մ' է . երկու ոսկիով կը լմննա: Նույն օրը հատկապէս ծանուցում ալ կընենք եկեղեցվո մեջ, որ վասն հոգվոցն ննջեցելոց Աբիսողոմ աղային է նույն ավուր սուրբ և անմահ պատարագը:

Շնորհակալ կըլլամ:

Բան մը չէ, մեր պարտքն է:

Հրամանեցե՛ք, երկու ոսկին առե՛ք, ըսավ Աբիստղոմ աղան՝ քսակեն երկու ոսկի տալով քահանային:

Թող այսօր մնար . . . ինչո՞ւ աճապարեցիր,– պատասխանեց քահանան ձեռները բանալով:

— Չէ, առե՛ք:

— Որովհետև կ'ստիպեք, ես ալ կառնեմ սիրտդ չկոտրելու համար: Օրինյալ ըլլաք . տեր աստված ձեր տունը միշտ շեն պահե, ձեր քսակը միշտ լեցունե . ինչ որ ունիս սրտիդ մեջ, տեր աստված կատարե . գործերուդ հաջողություն տա և ամեն փորձանքներե ազատ պահե:

Քահանան բարեմաղթությունները լնցնելուն պես մնայք բարյավ ըսելով դուրս ելավ:

Վերջապես խալսեցա, ըսավ ինքնիրեն Աբիստղոմ աղան, սա մարդուն ձեռքեն . սա ինչ փորձանքներ են, որ կուգան գլուխս այսօր՝ Պոլիս ոտք կոխելես ի վեր: Շոգենավեն հագիվ դուրս ելած էի, խմբագիրին մեկը երկու ժամ գլուխս ցավցուց . անկից գատվեցա և մինչև որ տունը գտա, հագար նեղություն քաշեցի: Տուն եկա, որ քիչ մը շունչ առնեմ և կերակուր ուտեմ, տանտիկինը զիս անոթի կը պահե և միշտ ներս կուգա, կաղաչե ինձի, որ բան մը հոգ չընեմ և հանգստությանս նայիմ: Աս ալ հերիք չէր, և ահա այս մարդը կուգա, բռնի քթախոտ քաշել կուտա ինձի և Դավիթ մարգարենն խոսք բանալով՝ երկու ոսկի կառնե, կերթա . երթա բարով: Այս ամենը քաշեցինք անոթի փորանց . բայց սա կերակուրս ինչո՞ւ համար չեն բերեր . այս գիշեր անոթի՞ պիտի պահեն զիս . . . սա ի՞նչ խայտառակություն է . . .

Այս հարցումներն կուղղեր Աբիստղոմ աղան, և ահա գագն, որ արդեն հատած ըլլալով տկար լույս մը կուտար, կը մարի և մութի մեջ կը ձգե հյուրը:

Բայց քաշվելու բան չէ աս, կը շարունակե խոշոր մարդը, կամ ուրիշ տեղ մը երթալու է և կամ կինը կանչելով քանի մը խոսք ըսելու է: Ես իմ քաղաքիս մեջ երկու սպասավոր ունեի, որ դեմս բարև կը բռնեին . սեղանը կանուխ կը

պատրաստեին և իմ գործերս կը տեսնեին . սպասավորներով վարժված մարդ
մը ինչո՞ւ այս նեղությունն քաշե հիմա:

Աս ի՞նչ է, գազը մարա՞ծ է . . . հարցուց տիկինը սենյակին դուռը բանալով:

Այո՛, մարած է, պատասխանեց Աբիսողոմ աղան՝ զսպելով յուր զգացած
նեղությունն, որ ավելնալու վրա էր:

Դուն հանգիստ եղիր, Աբիսողոմ աղա, այդ բաները նայիլը մեր գործն է:

Այո՛, բայց ես անոթի եմ և սպասելու կարողություն չունիմ:

Ես ի՞նչ ըսի քեզի, դուն սիրտ մի՛ հատցուներ . ամեն բան ինձի ձգե՛, ես կը
հոգամ:

Տիկինը շուտ մը դրացվույն տունը վազեց և անոր գազն բերելով լուսավորեց
Աբիսողոմ աղային խուցը: